

De Vuurvogel

De Vuurvogel is een dienst voor intensieve contextbegeleiding voor jongeren tot achttien jaar. De dienst is erkend om gelijktijdig achttien intensieve contextbegeleidingen te verzorgen en één begeleiding autonoom wonen.

Binnen deze basiserkenning verzorgt De Vuurvogel zes delictgerichte contextbegeleidingen. Daarbovenop verzorgt de dienst begeleidingen die onderhandeld worden in de Jeugdhulpregie wanneer er geen gepast regulier aanbod voorhanden is (Fase 3-dossiers) , en neemt De Vuurvogel engagements in het Intersectoraal Zorgnetwerk Vlaams-Brabant. Deze begeleidingen worden apart gefinancierd.

De duur van de begeleiding van de Vuurvogel is in principe zes maanden, verlengbaar met nog zes maanden afhankelijk van de ronde tafel en de vraag van het cliënteel en de verwijzer, voor zover de Jeugdhulpregie verlengingen toestaat.

De begeleidingsvorm die ontwikkeld wordt in De Vuurvogel, wordt gekenmerkt door de vergaande participatie van de jongeren en van hun opvoedingsverantwoordelijken, en door het betrekken van de omgeving van de jongeren bij de begeleiding.

De doelstellingen en de te ondernemen acties van de begeleidingsvorm worden niet op voorhand vastgelegd.

Doelstellingen, bijsturingen, te ondernemen acties worden met alle betrokkenen samen geformuleerd en geëvalueerd.

Voorwaarde voor de begeleidingen is dat de jongeren thuis of bij een volwassene uit hun context kunnen verblijven.

Zowel jongens als meisjes komen in aanmerking voor de begeleidingen in De Vuurvogel.

De maatschappelijke zetel van het Jongerencentrum Cidar is tevens de standplaats van De Vuurvogel: M. Christinastraat 8 te 3070 Kortenberg.

Telefoon: **02/759 96 79**

Fax: **02/759 47 75**

e-mail: devuurvogel@cidar.be

Contactpersonen voor informatie: Jean-Luc Kabergs, An Bries, Karel De Vos.

Pedagogisch concept

De doelgroep van de vuurvogel situeert zich in de grensgebieden en grijze zones van de jeugdhulp.

Kenmerkend voor de jongeren uit de doelgroep van “De Vuurvogel”, is dat de escalatie van hun probleemgedrag parallel loopt met escalaties in de maatschappelijke reacties hierop, die uiteindelijk uitmonden in spiralen van uitsluiting. De uitsluiting concretiseert zich dikwijls als een feitelijke ontzegging van de toegang tot hulpverlening, begeleiding of bemiddeling en als een feitelijke ontzegging tot de toegang tot vorming of onderwijs, of georganiseerde vrijetijdswereld.

De begeleiding is gericht op het doorbreken van deze spiralen van uitsluiting.

Differentiatie naar doelgroep en probleemomschrijving is inherent aan de werking van De Vuurvogel, en vloeit voort uit de gemeenschappelijke formulering van doelstellingen door cliënteel en begeleiders .

De Vuurvogel werd door het Jongeren centrum Cidar ingericht om jongeren te begeleiden die noch in de hulpverlening (eerstelijnszorg, geestelijke gezondheidszorg, gehandicaptenzorg, bijzondere jeugdzorg), noch in het onderwijs, noch in justitiële reacties (herstelgerichte afhandelingen en plaatsing in gemeenschapsvoorzieningen), noch in het eigen milieu voet aan de grond krijgen. Het betreft de jongeren bij wie de "problematische opvoedingssituatie" verworpen is tot een "problematische overlevingsstrategie", waarbij delinquente patronen intens verweven zijn met problematische gedrag- en interactie patronen.

Problematische overlevingspatronen zijn in onze opvatting gekenmerkt door twee polen die de dynamiek van die patronen bepalen. Door anderen schade toegebracht worden en aan anderen of zichzelf schade toebrengen zijn prominent aanwezig in de omgangsvormen, en dit zowel in de verhoudingen in de intieme sfeer, in de sociale sfeer, als in de publieke sfeer. Het helse is dat er niet zomaar aan te ontsnappen valt, terwijl die patronen veel leed veroorzaken. Helemaal tragisch wordt het wanneer deze patronen zich gaan herhalen in het contact met hulpverlening.

Van bij het ontstaan van de Vuurvogel hebben we een engagement willen nemen op de uitstroom van de gemeenschapsinstellingen. Sinds 2014 is De Vuurvogel partner met De Hutten (behandelingsunit) in de Nieuwe Perspectieven voor de Toekomst, een specifiek programma dat gericht is op de uitstroom van recidiverende jongeren. Per 1 januari 2016 werd de capaciteit van De Vuurvogel verhoogd met twee eenheden intensieve contextbegeleiding, die gereserveerd worden voor de uitstroom van jongeren uit de gemeenschapsvoorzieningen, in dit programma. Vanaf 1 september 2019 werd de capaciteit van De Vuurvogel verhoogd met 3 eenheden, en worden er

binnen de totaal erkende capaciteit 6 modules voorbehouden voor delictgerichte contextbegeleidingen.

Daarnaast engageert de Vuurvogel zich ten aanzien van de “uitgeprocedeerde” in de jeugdhulpregie (vroeger: knelpunt dossiers). Ten aanzien van de jongeren waar we feitelijk mee werken is het dan ook logisch dat op het niveau van de leeftijd het merendeel van de begeleidingen opstart op 16-17 jarige leeftijd. De Vuurvogel focust zich vooral op jongeren vanaf 14 jaar.

Daarnaast kunnen er ook nog specifieke vragen gesteld worden vanuit de verwijzer voor gezinnen in een overlevingssituaties. Het aangrijpingspunt krijgt een ander accent. In plaats van “ je kind wordt groot” wordt het dan “ je kind moet opgevoed worden” en het werk zet zich dan meer uiteen op het niveau van de ouders.

De enige voorwaarde waarop er geen opstart in de Vuurvogel is wanneer er geen enkele volwassene binnen of buiten het gezin zich mee engageert naar de jongeren toe.

Een evidente contra-indicatie is als er sprake is van een lopende mishandeling (seksueel misbruik, ...)binnen het gezin waar de jongere verblijft of waar de begeleiding zou moeten opgestart worden.

Mandatering van de begeleidingen.

Een begeleiding in De Vuurvogel gaat maar van start wanneer er een dubbele mandatering is: één vanwege de verwijzer en één vanwege het cliënteel.

In concreto wil dit zeggen dat vooraleer een begeleiding wordt opgestart op vraag van een verwijzer, de begeleiders met de jongere en zijn opvoedingsverantwoordelijken nagaan of zij zich in de begeleidingsvorm willen en kunnen engageren. Pas nadat het mandaat van de verwijzer gevolgd wordt door een mandaat van het cliënteel, zal de begeleiding effectief van start gaan.

Ronde Tafels.

De participatie van betrokkenen wordt geformaliseerd op de Ronde Tafels. Dit zijn bijeenkomsten van jongere, ouders, opvoedingsverantwoordelijken, eventueel relevante figuren uit de omgeving van de jongeren, begeleiders van de Vuurvogel, en verwijzers.

In een samenspraak tussen de betrokkenen worden op de Ronde Tafels de doelstellingen en de te ondernemen acties geformuleerd. Er wordt eveneens teruggeblikt op het verloop van de begeleiding, en er wordt bijgestuurd. Ook de frequentie van de bijeenkomsten wordt op de Ronde Tafels

afgesproken. Daarnaast kan elke deelnemer aan de Ronde Tafels het initiatief nemen een nieuwe Ronde Tafel bijeen te roepen. De samenstelling (deelnemers) van De Ronde Tafels kan wijzigen in de loop van een begeleiding. Er kunnen nieuwe relevante personen uit de omgeving van de jongere op de Ronde Tafels uitgenodigd worden, uiteraard mits akkoord van en gedragen door de andere deelnemers.

De participatieve dimensie in de begeleidingsvorm is niet beperkt tot de Ronde Tafels: zowel op niveau van de mandatering van De Vuurvogel, als in alle contactsituaties voorafgaand en volgend op de Ronde Tafels is de participatieve dimensie een rode draad.

Pluraliteit van contactsituaties.

De Ronde Tafels worden inhoudelijk onderbouwd vanuit een pluraliteit aan contactsituaties tussen de jongeren, ouders, opvoedingsverantwoordelijken en anderen, met de begeleiders van De Vuurvogel.

Er wordt een diversiteit aan contactsituaties (gesprekssituaties, en situaties waarin hulpverleners, jongeren en andere betrokkenen zich in een gezamenlijke activiteit begeven) met de hulpverlening mogelijk gemaakt, waardoor er op verschillende manieren een uitnodiging kan uitgaan van de hulpverlener naar de jongere en betrokken anderen, om zich te manifesteren als gesprekspartner t.a.v. de hulpverlening en t.a.v. mekaar en anderen.

In elke contactsituatie wordt de mogelijkheid voorzien om thema's uit verschillende levenssferen aan te raken, op het ritme van de gesprekspartners en rekening houdend met de verschillen in omgangsvormen eigen aan de contactsituatie.

Het hernemen van thema's van één contactsituatie naar een andere wordt zorgvuldig voorbereid met de betrokkenen vertrekkend van de vraag "hoe kan je hierover spreken op een andere plaats dan deze?".

Er wordt rekening gehouden met het gegeven dat de jongere en andere betrokkenen zich na verloop van tijd anders kunnen tonen, andere standpunten kunnen innemen en conflicten kunnen aangaan met mekaar, met hulpverlening en met andere betrokken instanties.

De hulpverlening voorziet hiervoor ruimte en begeleidt het doorwerken van evoluties en eventueel conflicten.

Er wordt structureel begeleidingstijd ingebouwd met de jongere apart. De structurering en inhoud van deze begeleidingstijd worden geëxpliciteerd op de Ronde Tafels.

De jongere zelf bouwt op die manier een positie als volwaardige gesprekspartner en vormgever op de Ronde Tafels op.

Dagdelen.

De begeleidingstijd met de jongere apart wordt geconcretiseerd via “dagdelen”. Een dagdeel is een segment van een 4-tal uren (een voormiddag, een namiddag of een avond). Met de jongere en op de Ronde Tafel wordt afgesproken hoeveel dagdelen hij/zij samen zal besteden met de begeleider, en wat tijdens de dagdelen gebeurt. Doorgaans liggen ritme en frequentie gedurende de eerste maand van de begeleiding hoog: 3 dagdelen per week zijn niet uitzonderlijk. Naar het einde van de begeleidingen gaat het over één dagdeel per week. In onderlinge samenspraak worden er ook periodes ingebouwd waarbij het cliënteel zonder directe aanwezigheid van begeleiders verder gaat. Daartegenover staat dat de begeleiders bereikbaar blijven via GSM. Tussendoor komt het voor dat de frequentie tijdelijk opgevoerd wordt, bijvoorbeeld naar aanleiding van een nieuw conflict op school, thuis of naar aanleiding van een nieuw feit. Ook als antwoord op nieuwe vragen kan er gevarieerd worden in frequentie.

Bereikbaarheid van de begeleiding.

Een essentieel aspect van de begeleidingsvorm in De Vuurvogel is de bereikbaarheid van de begeleiding, buiten de afgesproken contactmomenten of acties (dagdelen).

De intensiteit van de begeleiding zit hem zowel in de bereikbaarheid van begeleiders om feedback te geven, als in de intensiteit van de acties die met de jongere of anderen ondernomen wordt en die de fysieke aanwezigheid van de begeleider veronderstellen.

In concreto gaat het over bereikbaarheid via GSM en SMS.

(Intersectorale) samenwerking

Het is eigen aan de doelgroep van De Vuurvogel met meerdere hulpverleners uit verschillende sectoren te maken te hebben, zowel in de opbouw van hun hulpverleningstraject als in de actualiteit ervan. Intersectorale samenwerkingen zijn zeer duidelijk aanwezig in de begeleidingen van de fase-3 dossiers, en van de jongeren in het Intersectoraal Zorgnetwerk.

Inhoudelijk gezien kunnen vele jongeren bij De Vuurvogel beschouwd worden als “knelpuntdossiers”. We hebben het dan over de jongeren die gelijktijdig in de circuits van de Bijzondere Jeugdzorg, de circuits van de geestelijke gezondheidszorg en de circuits van de gehandicaptenzorg vastlopen.

Hierdoor wordt cliënteel vaak gefragmenteerd benaderd.

De Vuurvogel investeert dan ook in de platformen waarop hulpverleners elkaar kunnen ontmoeten, niet enkel om tot samenwerkingsafspraken tussen hulpverleners te komen maar ook om cliënteel in staat te stellen zich te verhouden met verschillen in logica's en benaderingen. Hierdoor hoeven ze niet langer de speelbal te zijn van de fragmenteringen die voortvloeien uit de organisatie van hulpverlening.

Wanneer die platformen niet voorhanden zijn, richt De Vuurvogel ze zelf in.

Onrechtstreeks werken

In de begeleidingspraktijk van De Vuurvogel wordt tijd en ruimte voorzien om ook onrechtstreeks te werken.

Onrechtstreeks werken wil zeggen dat begeleider en jongere, en eventueel ouders tot activiteiten kunnen komen die niet gericht zijn op de exploratie van het “probleem”, maar tot het ontwikkelen van een gemeenschappelijk ervaringsveld waarin zowel begeleider als jongere of ouder zich op een onverwachte manier kan manifesteren.

Hierdoor wordt ervaarbaar dat de hulpverlener niet gereduceerd is tot een expert, en de cliënt tot probleemdruager.

De tijd

De tijd wordt in De Vuurvogel in twee betekenissen benaderd.

Er is de tijd die cliënten en hulpverleners nodig hebben om zich te realiseren waar ze voor staan, om zich de implicaties van engagementen en verantwoordelijkheden te realiseren en van de effecten van interventies. Niet zelden worden deze pas na afloop van begeleidingen duidelijk of veranderen ze na verloop van tijd van betekenis voor de betrokkenen.

De tijd in deze betekenis is een te respecteren tijd.

Daarnaast is er de tijd die het verloop van een begeleiding markeert. Hier gaat het over begin, einde, ritme en frequentie van contacten tussen begeleiders en cliënteel.

De referentie die hier gehanteerd wordt is 6 maanden, waarbinnen ritme en frequentie van de contacten kunnen variëren. Na afloop van 6 maanden kan geargumenteed worden de begeleiding te beëindigen of verder te zetten.

Behoud van contact tussen begeleider en jongere bij escalaties, en bij gerechtelijke reacties op als misdrijf omschreven feiten.

Wanneer er zich in de loop van de begeleiding ernstige conflicten of crisissituaties voordoen wordt het contact met de jongere niet opgeschort maar blijft de begeleiding in contact met de jongere, waar die zich ook bevindt. Voorwaarde hiertoe is dat de verwijzer dit toestaat en dat het cliënteel dit contact vraagt.

Ook wanneer er een gerechtelijke reactie komt op vroegere of recente feiten die de jongere gepleegd heeft, wordt het contact met de jongere en zijn omgeving behouden, zelfs wanneer de jongere tijdelijk in een gemeenschapsvoorziening wordt geplaatst, onder de hogergenoemde voorwaarden.

Voor de jongere en zijn/haar omgeving laat dit toe perspectieven open te houden.

Voor de begeleiding van De Vuurvogel geeft dit een grond om met de jongere en zijn omgeving de zingeving van maatschappelijke reacties op misdrijven te thematiseren. Dit kan ertoe leiden dat de betrokken jongere een voorstel van reactie formuleert bij de jeugdrechter.

Voor de jeugdrechter geeft dit de mogelijkheid de jongere te benaderen als gesprekspartner in de afhandeling van een reactie op door de jongere gepleegde feiten.

Hulpverlening na 18.

Tal van begeleidingen door De Vuurvogel vinden plaats op een scharnierleeftijd. Het perspectief op meerderjarigheid en op de wijzigingen in benadering door maatschappelijke hulpbronnen is dan ook vaak aanwezig in de begeleidingen.

Hulpverlening die plaatsvindt in de overgang van minderjarigheid naar meerderjarigheid moet zich verhouden met het spanningsveld tussen burgerlijke meerderjarigheid en volwassenheid.

In het recht is de burgerlijke meerderjarigheid de uitdrukking van toeschrijvingen van bekwaamheden: keuzevrijheden en -mogelijkheden, aansprakelijkheden, gebaseerd op de toeschrijving van het rationeel oordeelsvermogen en de vrije wil.

Daar komt bij dat het volwassen- worden zelf, als cultuur- en ontwikkelingsfenomeen vatbaar is voor zeer uiteenlopende invullingen.

Het volwassen- worden is zelf zeer ambigu. De autonomie van kinderen als consumenten van welvaart is aanzienlijk uitgebreid, terwijl ze financieel- economisch langer afhankelijk blijven van hun ouders en terwijl de socialiseringsprocessen die leiden tot integratie op de arbeidsmarkt en tot een zelfstandig en verantwoordelijk bestaan in de publieke ruimte steeds langer duren.

Omgaan met de discrepanties tussen autonomie, afhankelijkheid en zelfstandigheid veronderstelt dat volwassen wordende jongeren kunnen terugplooiën op een omgeving die hen de nodige onderbouw biedt door responsief te blijven, ook als ze verstrikt raken in die ambiguïteiten.

Het voorzien in “onderbouw” is niet enkel een functie van gezinnen, ook de gemeenschap is hiervoor verantwoordelijk.

Onze vorm van volwassen- worden veronderstelt een leerproces voor al wie hierin betrokken is. Dat het een leerproces is impliceert dat de jongere kan her- en terugvallen, zonder hiervoor volledig en geïsoleerd aansprakelijk te worden gesteld.

Hulpverlening in de overgang naar de meerderjarigheid gebeurt op de achtergrond van deze twee algemene spanningsvelden: ze gelden voor elke jongere in hun overgang naar meerderjarigheid en volwassenheid.

Hieruit volgt dat deze algemene spanningsvelden, - beiden gekenmerkt door ambiguïteiten, de maatschappelijke referentiekaders bieden voor hulpverlening in de overgang naar meerderjarigheid en volwassenheid.

Hulpverlening aan kinderen moet zich altijd uitzetten met ouders en met de interdependentie tussen ouders en kinderen. Gelijktijdig moet hulpverlening de autonomie van kinderen respecteren, op basis van de rechtspositionele correcties op de principiële handelingsonbekwaamheid van kinderen (Bijvoorbeeld het Decreet Rechtspositie Minderjarigen in de Jeugdhulp). Deze spanning is zeer eigen aan Jeugdhulp, en vervluchtigt in de hulp aan volwassenen: in de dienstverlening aan meerderjarigen zijn ouders niet langer noodzakelijke gesprekspartners, en de specifieke rechtspositionele waarborgen die golden in de omgang tussen hulpverleners en kinderen vervallen.

De vervluchtiging van die spanning kan leiden tot de ontvullende vaststelling dat jongeren en hun omgeving niet kunnen terugvallen op een responsieve onderbouw om de overgang naar volwassenheid/meerderjarigheid te maken zonder averij op te lopen.

De inzet van hulpverlening in de overgang naar meerderjarigheid is gelaagd. In de hulpverlening moeten arrangementen ontworpen worden die mogelijk maken dat het betrokken cliënteel zich de maatschappelijke hulpmiddelen bij het bestaan in de samenleving, als minderjarige/kind en als meerderjarige/volwassene, kan eigen maken.